

Damian Kronenberg
Uniwersytet Wrocławski
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
ORCID: [0009-0009-0051-8081](https://orcid.org/0009-0009-0051-8081)

Metody podważenia uchwał zgromadzenia wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

Methods of questioning shareholders' meeting resolutions in a limited liability company

Streszczenie

W artykule przedstawiono istotny z punktu widzenia funkcjonowania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością problem występowania w obrocie uchwał zgromadzenia wspólników jako obligatoryjnego organu spółki z o.o. W pierwszej kolejności autor przybliża istotę uchwał jako decyzji zgromadzenia wspólników zapadłej na skutek złożenia przez poszczególnych udziałowców oświadczeń woli. Następnie autor pokrótce wyjaśnia problematykę kwalifikacji tychże uchwał, przesądzając o ich specyficznym charakterze.

W zasadniczej części pracy autor rozważa wszelakie możliwości wzruszenia przyjętych przez zgromadzenie wspólników uchwał, dokonując analizy i porównania poszczególnych instytucji prawa handlowego służących podważeniu uchwał zgromadzenia. Wreszcie autor porusza problematykę szeroko dyskutowanego w doktrynie i orzecznictwie funkcjonowania tzw. uchwał nieistniejących, przedstawiając zasadnicze poglądy wyrażone w tym zakresie w literaturze przedmiotu oraz orzecznictwie, by następnie podzielić pogląd o możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników, co autor popiera argumentami nie tylko teoretycznymi, lecz także aspektami praktycznymi.

W ostatniej części artykułu autor zwraca uwagę na możliwość posłużenia się przez wspólników głosujących nad przyjęciem uchwały na wady oświadczeń woli znanych prawu cywilnemu, czego podstawę stanowi fakt, iż uchwały są efektem wyrażenia szeregu oświadczeń woli przez poszczególnych wspólników spółki z o.o.

Słowa kluczowe

spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, wspólnicy, zgromadzenie wspólników, uchwały, uchylenie, czynność prawna, oświadczenie woli, stwierdzenie nieważności, uchwały nieistniejące, sprzeczność z umową spółki, sprzeczność z dobrymi obyczajami, ustalenie nieistnienia, wady oświadczeń woli

Abstract

The article presents the problem of the existence of shareholders' meeting resolutions as an obligatory body of a limited liability company, which is significant from the point of view of the functioning of a limited liability company. First, the author discusses the essence of resolutions as

a decision of the shareholders' meeting made as a result of the submission of declarations of intent by individual shareholders. Next, the author briefly explains the problem of qualification of such resolutions, determining their specific nature.

In the main part of the work, the author considers all possibilities of challenging resolutions adopted by a shareholders' meeting, analysing and comparing particular commercial law institutions used to challenge shareholders' meeting resolutions. Finally, the author addresses the issue of the so-called non-existent resolutions, widely discussed in the doctrine and jurisprudence, presenting the main views expressed in this respect in the literature on the subject and in the jurisprudence, and then shares the view that it is possible to sue for determining the non-existence of a shareholders' meeting resolution, which the author supports with arguments not only theoretical, but also practical aspects.

In the last part of the article, the author draws attention to the possibility of using the defects of declarations of will known to the civil law by the shareholders voting on the adoption of a resolution, which is based on the fact that resolutions are the result of the expression of a number of declarations of will by individual shareholders of a limited liability company.

Keywords

limited liability company, shareholders, shareholders' meeting, resolutions, revocation, legal action, declaration of intent, declaration of invalidity, non-existent resolutions, conflict with the articles of association, conflict with good morals, determination of non-existence, defects in declarations of intent

1. Wprowadzenie

Wśród najczęściej tworzonych spółek handlowych w polskim porządku prawnym wymienić należy bez wątpienia spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Jej istnienie jest efektem wielu lat doskonalenia regulacji prawa handlowego i jako podmiot praw i obowiązków stanowi środek do osiągnięcia określonych celów, jednak służy ona przede wszystkim do prowadzenia działalności gospodarczej, stanowiąc korzystną dla jej założycieli strukturę organizacyjną.

W niniejszym artykule przybliżona zostanie w pierwszej kolejności problematyka podejmowania decyzji przez wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, co jest wyrazem ich władztwa nad podmiotem, który utworzyli. W jaki sposób podejmowane są jednak decyzje oraz jaką postać one przyjmują? Kwestia decyzyjności wspólników niejednokrotnie komplikuje się na skutek wielości podmiotów uprawnionych do podejmowania decyzji w efekcie rozdrobnienia struktury własnościowej spółki. Szczególne problemy dotyczą podmiotów o mniejszościowym udziale w spółce z o.o., nad którymi przewaga innych wspólników niejednokrotnie wykorzystywana jest w sposób niezgodny z założeniami kodeksowymi.

Pojawia się w związku z powyższym zasadnicze pytanie – czy możliwe jest podważenie decyzji wspólników? Jakie podmioty legitymowane są do wszczęcia stosownej procedury oraz czy należą do nich wyłącznie wspólnicy spółki z o.o.?

Wreszcie, jakie ścieżki proceduralne należy obrać, by doprowadzić do prawomocnego wzruszenia decyzji zgromadzenia wspólników oraz którą z nich wybrać, żeby osiągnąć zmierzony skutek w rozsądnym czasie, przy minimalnym nakładzie kosztów. W niniejszym artykule odpowiem na tak postawione pytania, dokonując szerokiego przeglądu orzecznictwa oraz poglądów doktryny, wyrażając własne stanowiska w zakresie poszczególnych metod podważania decyzji wspólników spółki z o.o.

2. Istota zgromadzenia wspólników jako organu spółki z o.o.

W pierwszej kolejności konieczne jest wyjaśnienie pokrótce istoty zgromadzenia wspólników spółki z o.o. W zakresie władztwa nad utworzoną spółką z o.o. wspólnicy podejmują decyzje w ramach zgromadzenia wspólników – jednego z organów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jest to efektem tzw. teorii organów wywodzącej się z art. 38 k.c.¹, zgodnie z którym osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie. Zgodnie natomiast z przepisem art. 12 k.s.h.² spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji (a więc z chwilą zawarcia umowy spółki z o.o. – zob. art. 161 § 1 k.s.h.) z chwilą wpisu do rejestru staje się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością i uzyskuje osobowość prawną oraz staje się ona podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji. Zatem od chwili wpisu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego spółka ta staje się osobą prawną, a więc działa przez swoje organy. Do organów tych zalicza się w szczególności zarząd i zgromadzenie wspólników³, które są organami obligatoryjnymi. W niektórych spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością znaleźć można także inne organy, jak chociażby radę nadzorczą czy komisję rewizyjną, przy czym ich ustanowienie w spółce nie jest obligatoryjne poza określonymi przepisami k.s.h. sytuacjami.

Tak więc zgromadzenie wspólników występuje obligatoryjnie w każdej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Organ ten pełni funkcje uchwałodawcze oraz stanowi niejako forum dyskusji wspólników spółki z o.o., pole do podejmowania

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.), dalej jako k.c.

² Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 18 z późn. zm.), dalej jako k.s.h.

³ Tutaj jednak wskazania wymaga, że zgodnie z art. 156 k.s.h., w jednoosobowej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, jedyny wspólnik wykonuje wszystkie uprawnienia przysługujące zgromadzeniu wspólników zgodnie z przepisami niniejszego działu. Przepisy o zgromadzeniu wspólników stosuje się odpowiednio.

kluczowych dla spółki decyzji oraz stanowi przestrzeń do wyrażania przez wspólników swojej woli⁴.

Kompetencje zgromadzenia wspólników regulowane są nie tylko w umowie spółki, lecz przede wszystkim przepisami prawa. I tak, zgodnie z art. 228 k.s.h. uchwały wspólników, poza innymi sprawami wymienionymi w innych przepisach lub umowie spółki, wymaga: 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków; 2) postanowienie dotyczące roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązaniu spółki lub sprawowaniu zarządu albo nadzoru; 3) zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego; 4) nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej; 5) zwrot dopłat czy 6) zawarcie między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę.

Zważywszy na kompetencje i rolę zgromadzenia wspólników w funkcjonowaniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością organ ten uważany jest za najważniejszy, a niekiedy nazywany jest także najwyższym organem spółki z o.o.⁵ Nie powinno ulegać to wątpliwości ze względu choćby na fakt, że z mocy prawa zgromadzenie wspólników tworzą wszyscy każdorazowi wspólnicy spółki. Innymi słowy, w tym obligatoryjnym organie spółki zasiadają jej twórcy i najważniejsi decydenci.

3. Charakter prawny uchwał zgromadzenia wspólników

Zgodnie z art. 227 § 1 k.s.h. zgromadzenie wspólników podejmuje uchwały. Efektem tego, że zgromadzenie wspólników stanowi pole do dyskusji wspólników oraz wyrażania przez nich swojej woli, decyzje wspólników zapadają w formie uchwał i to niezależnie od tego, czy dana decyzja podejmowana jest na zgromadzeniu wspólników czy w drodze kurendy bądź głosowania pisemnego, a więc poza obradami zgromadzenia wspólników. Uchwały wspólników stanowią więc efekt wyrażonej przez nich woli i mają kluczowe znaczenie dla funkcjonowania spółki z o.o. Niemniej jednak szeroko dyskutowany w doktrynie jest ich charakter prawny. W tym zakresie w literaturze przedmiotu prezentowane są trzy zasadnicze

⁴ M. Stanik, [w:] Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2024, art. 227, nb 1.

⁵ *Ibidem*.

stanowiska. Według pierwszego z nich uchwały zgromadzenia wspólników traktować należy jako czynności prawne w rozumieniu przepisów k.c.⁶ Odmienne stanowisko przyjmuje, że uchwały te stanowią w zasadzie umowę wspólników – umowę wielostronną⁷. Wreszcie trzeci pogląd kwalifikuje uchwały wspólników jako zdarzenia prawne niebędące czynnościami prawnymi⁸. „Nie można uznać uchwał organów osób prawnych za czynności prawne, bez względu na to czy są skierowane na zewnątrz, czy pozostają wewnętrzną sprawą danego podmiotu. Uchwały te bowiem nie są podejmowane przez podmiot prawa, tylko stanowią wyraz woli organu takiej osoby, nie wywołują samodzielnie skutków prawnych na zewnątrz spółki (jak to ma miejsce w przypadku czynności prawnej), ale stanowią jedynie element bardziej złożonego stanu faktycznego, który dopiero może być uznany za czynność prawną dokonywaną przez spółkę (co najwyżej uchwała może być składnikiem czynności prawnej). Uchwały organów spółki stanowią odrębne od oświadczeń woli i czynności prawnych, swoiste czynności konwencjonalne, instrument prawny przy pomocy którego kształtuje się działalność spółki, jej strukturę organizacyjną, program działania, podejmowane czynności przez spółkę”⁹. Nie dokonując szczegółowej analizy tego tematu oraz nie wdając się w pogłębioną analizę problemu, uważam, że niezależnie od kwalifikacji uchwał zgromadzenia wspólników wywoływać ona będzie skutki prawne nie tylko wobec wspólników i spółki, ale niekiedy także wobec osób trzecich, natomiast jej podjęcie stanowi efekt sumy oświadczeń woli głosujących wspólników¹⁰.

Podzielam jednak pogląd zakładający, że uchwały wspólników nie są *per se* czynnościami prawnymi, a jedynie czynnościami konwencjonalnymi stanowiącymi element innej czynności. Przykładowo, wypłacenie dywidendy wspólnikom spółki stanowić będzie czynność prawną dokonaną przez spółkę względem jej wspólników. Do jej dokonania niezbędne jest podjęcie stosownej uchwały przez zgromadzenie wspólników, przy czym uchwała ta nie będzie jako taka czynnością prawną, lecz składową czynności prawnej spółki sprowadzającej się do wypłaty dywidendy. Podobnie rzecz się będzie miała w przypadku wyznaczenia pełnomocnika do zawarcia umowy z członkiem zarządu spółki na zasadzie art. 210 k.s.h. – czynnością prawną

⁶ Np. K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1996, s. 165; J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński *et al.*, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1996, s. 761.

⁷ Tak np. Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1994, s. 161.

⁸ P. Grzesiok, *Zaskarżanie uchwał w kodeksie spółek handlowych na tle rozwiązań kodeksu handlowego (cz. I)*, Warszawa 2002, s. 13.

⁹ Wyrok SA w Katowicach z dnia 5 listopada 2009 r., V ACa 352/09, OSA 2011, nr 2, poz. 3.

¹⁰ Tak A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011, s. 1006.

spółki będzie zawarcie tejże umowy, zaś wyznaczenie pełnomocnika jest czynnością konwencjonalną, która składa się na docelową czynność prawną, tj. na zawarcie umowy z członkiem zarządu.

4. Forma uchwał zgromadzenia wspólników

Bez względu jednak na charakter prawny uchwały wspólników nie ma w k.s.h. wymogu zachowania odpowiedniej formy uchwał wspólników. Przepisy kodeksowe wskazują jedynie, że uchwały wspólników wpisane mają zostać do księgi protokołów (przy czym czasem protokół winien być sporządzony przez notariusza). Nie ma natomiast przepisu, który wskazywałby, że same uchwały wspólników zapisać powinny w określonej formie. Zgodnie bowiem z art. 248 § 1 k.s.h. uchwały zgromadzenia wspólników powinny być wpisane do księgi protokołów i podpisane przez obecnych lub co najmniej przez przewodniczącego i osobę sporządzającą protokół. Jeżeli protokół sporządza notariusz, zarząd wnosi wypis protokołu do księgi protokołów. Uzupełniając, zgodnie z art. 255 § 3 w zw. z § 1 i 2 k.s.h., uchwały zgromadzenia wspólników dotyczące zmiany umowy spółki lub obniżenia kapitału zakładowego spółki w trybie art. 199 § 5 k.s.h. powinny być umieszczone w protokole sporządzonym przez notariusza.

Zgodnie z powszechnie przyjętą interpretacją art. 248 § 1 k.s.h. nie zastrzega jednak formy pisemnej pod rygorem nieważności dla uchwał zgromadzenia wspólników, a co za tym idzie, zgodnie z ogólnymi regułami wynikającymi z art. 73 § 1 i art. 74 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h., jest to forma zastrzeżona dla celów dowodowych¹¹. Podobnie Sąd Najwyższy uznaje, że pomimo iż uchwały powinny zostać zgodnie z art. 248 § 1 k.s.h. zaprotokołowane, to wymóg ten nie stanowi ważności uchwały¹².

Oznacza to, że jeśli dojdzie do podjęcia uchwały przez zgromadzenie wspólników, które to zgromadzenie nie zostanie jednak zaprotokołowane, to nie prowadzi to do nieważności tak podjętej uchwały. Przeciwnie – pozostaje ona w obrocie jako ważnie dokonana czynność przez zgromadzenie wspólników. W szczególności, jeśli przemawia za tym wspólny zamiar wspólników w odniesieniu do danej czynności prawnej między nimi. W innym wypadku można by dojść do paradoksalnego wniosku, iż przykładowo umowa zbycia udziałów zawierana pomiędzy jedynymi wspól-

¹¹ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2018, art. 248, pkt 4.

¹² Tak SN w wyroku z dnia 13 kwietnia 2004 r., IV CK 686/04, Legalis, oraz w wyroku z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV CSK 417/14, Legalis.

nikami spółki kapitałowej jest nieważna dlatego, że nie wyrazili oni zgody na transfer udziałów w drodze uchwały zgromadzenia wspólników. Skoro zawarli taką umowę, to *ergo* oczywiście mieli pełną świadomość i dążyli do zrealizowania założonego skutku prawnego (transferu udziałów na warunkach w umowie oznaczonych).

Taka interpretacja przepisów skłania do zasygnalizowanego wcześniej wniosku, a mianowicie, że bez względu na to, w jakiej formie została podjęta uchwała wspólników oraz bez względu na to, jak ją zakwalifikujemy w sensie prawnym, jest ona czynnością konwencjonalną, której skutki obejmują szerokie grono podmiotów. Jej podjęcie (również w sposób dorozumiany) stanowić będzie wyraz wspólnej woli wspólników spółki, a ich decyzja przejawiająca się w takiej uchwale będzie wiążąca.

Problem ten ilustruje zawarcie umowy pomiędzy dwoma wspólnikami spółki, z których każdy reprezentuje po 50% kapitału zakładowego spółki. Jeśli umowa ta wymagać będzie dla swojej skuteczności zgody zgromadzenia wspólników tejże spółki wyrażonej w formie uchwały, wówczas niepodjęcie stosownej odrębnej uchwały przez zgromadzenie wspólników nie będzie skutkować bezskutecznością tej umowy. Skoro bowiem umowa ta zawarta została przez wszystkich wspólników spółki, a więc stanowi efekt zgodnych oświadczeń woli złożonych przez tych wspólników, to niezasadne byłoby oczekiwanie na dodatkowe, powtórne złożenie przez nich odpowiednich oświadczeń woli, które złożyłyby się na czynność konwencjonalną, jaką jest podjęcie uchwały wspólników. W mojej ocenie samo zawarcie tej umowy pomiędzy wszystkimi wspólnikami spółki stanowi jednoczesne dorozumiane podjęcie uchwały zgromadzenia wspólników (bez formalnego zwołania po myśli art. 240 k.s.h.), w której zgromadzenie wspólników wyraża zgodę na zawarcie tej umowy. W przeciwnym razie mogło by dochodzić do kuriozalnej sytuacji, gdzie mimo zawartej umowy pomiędzy wszystkimi wspólnikami następczo jeden z nich chciałby wywołać jej bezskuteczność poprzez głosowanie na zgromadzeniu wspólników przeciw wyrażeniu zgody na jej zawarcie. Ponadto pogląd przeciwny wymagałby wtórnego złożenia bliźniaczych oświadczeń woli przez *de facto* te same podmioty – wspólników spółki.

5. Możliwość uchylenia uchwały zgromadzenia wspólników

Doniosłość prawna uchwał zgromadzenia wspólników sprawia, że ochronie podlegać muszą zarówno interesy wspólników, jak i spółki oraz innych podmiotów, których uchwała dotyczy. Pojawianie się patologii w przyjmowaniu uchwał przez wspólników stanowi istotne ryzyko dla istnienia samej spółki, a także dla interesów wspólników, którzy zawiązali spółkę (lub do niej przystąpili) i wnieśli do niej

określony wkład. Mając na względzie ochronę interesów spółki i (względnie) jej wspólników, ustawodawca przewidział w przepisach k.s.h. dwie zasadnicze możliwości działania¹³. Pierwszą z nich jest powództwo o uchylenie uchwały wspólników (art. 249 k.s.h.), natomiast drugą wniesienie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników (art. 252 k.s.h.).

Uchwała wspólników sprzeczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie wspólnika może być zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o uchylenie uchwały (art. 249 § 1 k.s.h.). W praktyce mogą jednak wystąpić sytuacje, w których spełnione są przesłanki zarówno stwierdzenia nieważności, jak i uchylenia uchwały¹⁴. W mojej ocenie należy wówczas pozostawić wybór środka ochrony uprawnionemu¹⁵. Ze względu na brak rozróżnienia uchwał zgromadzenia wspólników, jakie mogą być w tym trybie zaskarżone, przyjąć należy, że dotyczy to zarówno uchwał przyjętych w toku zarówno zwyczajnego, jak i nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników¹⁶.

Niemniej samo wniesienie powództwa o uchylenie uchwały nie sprawia, że jest ona likwidowana z obrotu czy wstrzymuje się jej wykonalność. Zgodnie z art. 249 § 2 k.s.h. zaskarżenie uchwały wspólników nie wstrzymuje postępowania rejestrowego. Dopiero sąd rejestrowy może zawiesić postępowanie po przeprowadzeniu posiedzenia jawnego. Wydanie orzeczenia uchylającego uchwałę jest konstytutywne. O ile jednak prawomocny wyrok uchylający uchwałę ma moc obowiązującą w stosunkach między spółką a wszystkimi wspólnikami oraz w stosunkach między spółką a członkami organów spółki, o tyle w przypadkach, gdy ważność czynności dokonanej przez spółkę jest zależna od uchwały zgromadzenia wspólników, uchylenie takiej uchwały nie ma skutku wobec osób trzecich działających w dobrej wierze (art. 254 § 1 i 2 k.s.h.). Podobnie będzie zresztą w przypadku stwierdzenia nieważności uchwały, bowiem zacytowany przepis art. 254 § 1 i 2 k.s.h. stosuje się wówczas odpowiednio (art. 254 § 4 k.s.h.).

Zanim dojdzie do wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie uchylenia uchwały, przyjrzeć się należy bliżej przesłankom jej uchylenia. W przepisie art. 249 § 1 k.s.h. użyta została przez ustawodawcę koniunkcja, na którą składają

¹³ Wyrok TK z dnia 2 czerwca 2009 r., SK 31/08, Dz. U. z 2009 r. Nr 91, poz. 752.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2009 r., I CSK 510/08, Legalis.

¹⁵ Wyrok SN z dnia 3 czerwca 2015 r., V CSK 592/14, Legalis, choć odmiennie za koniecznością wystąpienia z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały zgodnie z art. 252 § 1 k.s.h. wyrok SA w Krakowie z dnia 31 maja 2016 r., I ACa 49/16, Legalis oraz A. Lesiak, [w:] Z. Koźma, M. Ożóg (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Gdańsk 2010, s. 498.

¹⁶ M. Chomiuk, [w:] Z. Jara (red.), *op. cit.*, art. 249, nb 2.

się alternatywne możliwości po obu stronach konstrukcji: 1) sprzeczność z umową spółki bądź dobrymi obyczajami oraz 2) godzenie w interesy spółki lub cel w postaci pokrzywdzenia wspólnika. Konieczne jest więc łączne wystąpienie po jednej z przesłanek wyartykułowanych w przytoczonym przepisie, a dopiero jeśli uchwała jest sprzeczna z umową spółki lub dobrymi obyczajami, godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie wspólnika, uzasadnione jest wystąpienie z omawianym powództwem i – docelowo – uchylenie wadliwej uchwały¹⁷. Jak trafnie zauważa M. Chomiuk, istnieją w doktrynie również poglądy, które zakładają, że sama sprzeczność uchwały z umową spółki stanowi samoistną przesłankę uchylenia uchwały w drodze powództwa z art. 249 k.s.h.¹⁸ Przeciwny temu jest jednak Sąd Najwyższy, który zauważył, że sprzeczność uchwały wspólników spółki z o.o. z umową spółki nie jest samodzielną przesłanką uzasadniającą uwzględnienie powództwa o uchylenie tej uchwały¹⁹. Tak też trafnie skonstatował Sąd Apelacyjny w Warszawie, który podkreślił, że skoro art. 249 k.s.h. stanowi, że zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o uchylenie uchwały może być uchwała wspólników – sprzeczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie wspólnika – dla uwzględnienia powództwa o uchylenie niezbędne jest wykazanie, oprócz przesłanki sprzeczności uchwały z umową spółki lub dobrymi obyczajami. Jak wskazał Sąd, konieczne jest także spełnienie co najmniej jednego z dwóch elementów wskazanych w drugim zdaniu koniunkcji: godzenia w interesy spółki lub celu uchwały w postaci pokrzywdzenia wspólnika²⁰.

¹⁷ Uchwała SN z dnia 10 marca 2016 r., III CZP 1/16, Legalis; podobnie wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, Legalis; wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., III CK 459/02, Legalis; wyrok SN z dnia 21 maja 2010 r., II CSK 564/09, Legalis; wyrok SN z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK 290/09, Legalis; uchwała SN z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12, Legalis; wyrok SN z dnia 28 marca 2014 r., III CSK 150/13, Legalis. W zakresie poglądów wyrażanych w literaturze przedmiotu zob. S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B. *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010, s. 599; A. Szajkowski, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, *System...*, s. 705; R. Kowalkowski, [w:] Z. Koźma, M. Ożóg (red.), *op. cit.*, s. 897; W. Popiołek, [w:] W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 473; R. Pabis, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 461; M. Mazur, *Cel pokrzywdzenia wspólnika (akcjonariusza) jako przesłanka podważenia uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Rejent” 2009, nr 12, s. 44.

¹⁸ Tak za powołaną literaturą przez M. Chomiuka, [w:] Z. Jara (red.), *op. cit.*, art. 249, nb 5 – D. Wajda, *Sprzeczność uchwały wspólników spółki z o.o. jako samodzielna przesłanka powództwa o uchylenie uchwały*, „Glosa” 2017, nr 1, s. 24 i n.; K. Strzelczyk, [w:] R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 489; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 456; A. Lesiak, [w:] Z. Koźma, M. Ożóg (red.), *op. cit.*, s. 498.

¹⁹ Uchwała SN z dnia 10 marca 2016 r., III CZP 1/16, „Glosa” 2016, nr 3, s. 5.

²⁰ Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 stycznia 2013 r., VI ACa 994/12, Legalis.

Przejsć można zatem do przybliżenia poszczególnych przesłanek uchylenia uchwały wspólników. Pierwszą z nich jest sprzeczność z postanowieniami umowy spółki, która może mieć charakter pośredni lub bezpośredni²¹. Zgodnie z art. 151 § 1 k.s.h. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona przez jedną albo więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Minimalną treść umowy spółki określa natomiast art. 157 k.s.h. Łącząc te przepisy z art. 3 k.s.h., który stanowi, że przez umowę spółki handlowej wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób, dojść należy do wniosku, że owej sprzeczności uchwały z umową spółki dopatrywać się należy nie tylko w brzmieniu poszczególnych postanowień umowy spółki, lecz także ze względu na jej cel. Nie sposób pominąć także faktu, że umowa spółki może być zmieniana w toku funkcjonowania spółki. Wówczas uchwała sprzeczna ze zmienioną umową spełni omawianą przesłankę do jej uchylenia. W tym jednak miejscu przypomnienia wymaga, iż zmiana umowy spółki z o.o. wymaga wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS, a wpis ten jest konstytutywny. Z tego też względu przyjęcie uchwały wprowadzającej sprzecznej z umową spółki w zmienionym brzmieniu, lecz przed wydaniem konstytutywnego postanowienia przez sąd rejestrowy, nie będzie stanowiło sprzeczności z umową spółki²².

Sprzeczność z umową spółki przyjąć może kilka postaci. Po pierwsze, polegać może ona na sprzeczności z zasadami powzięcia uchwały, co stanowić będzie naruszenie o charakterze formalnym. Po drugie, sprzeczność polegać może na sprzeczności uchwały z treścią umowy spółki, co stanowić będzie naruszenie materialne. Po trzecie, sprzeczność polegać może także na naruszeniu zasad ustalonych w innym akcie, który uchwalony został na mocy delegacji zawartej w umowie spółki²³. O ile uchybienie materialne zawsze będą stanowiły przesłankę do uchylenia uchwały wspólników (przy spełnieniu także jednej z dwóch pozostałych przesłanek stojących po drugiej stronie koniunkcji)²⁴, o tyle uchybienie formalne może stanowić przesłankę do uchylenia uchwały, jeśli sprzeczność ta miała wpływ

²¹ A. Kidyba, [w:] M. Dumkiewicz, A. Kidyba (red.), *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, Warszawa 2024, art. 249, pkt 1.

²² Wyrok SA w Szczecinie z dnia 14 sierpnia 2013 r., I ACa 358/13, OSASz 2014, nr 1, poz. 41.

²³ Wśród przykładów takiego aktu wymienić należy chociażby regulamin zgromadzenia wspólników. Tak na tle uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni SN w wyroku z dnia 28 kwietnia 2006 r., V CSK 191/05, Legalis.

²⁴ Tak M. Chomiuk, [w:] Z. Jara (red.), *op. cit.*, art. 249, nb 12.

na treść uchwały, a więc gdy naruszenie przepisów dotyczących procedury przyjęcia uchwały wpłynęło na jej ostateczną treść²⁵.

Kolejną przesłanką uchylenia uchwały jest jej sprzeczność z dobrymi obyczajami. Pojęcie to nie znalazło swojej definicji legalnej w k.s.h. Jest ono klauzulą generalną „odwołującą się do pozanormatywnych reguł etycznych i moralnych powszechnie akceptowanych w stosunkach międzyludzkich”²⁶. „Zamieszczona w art. 249 § 1 k.s.h. klauzula dobrych obyczajów – podobnie jak klauzula zasad współżycia społecznego (art. 5 i 58 § 2 k.c.) – wyraża ideę słuszności, odwołuje się do powszechnie uznawanych w kulturze społeczeństwa wartości, umożliwia dostosowanie ogólnych norm prawnych do konkretnego stanu faktycznego przy uwzględnieniu systemu ocen czy zasad postępowania o charakterze pozaprawnym oraz służy realizacji sprawiedliwości w znaczeniu materialnoprawnym, będącej wartością konstytucyjną (art. 45 ust. 1 Konstytucji)”²⁷. Istotne jest, że pojęcie dobrych obyczajów użyte w art. 249 k.s.h. nie zostało w żaden sposób ograniczone jedynie do stosunków zewnętrznych spółki. Tym samym odnosić je należy także do wewnętrznych stosunków w spółce, w tym w szczególności stosunków między samymi wspólnikami. Nie należy więc ograniczać się w definiowaniu pojęcia dobrych obyczajów jedynie do wartości etycznych i moralnych funkcjonujących i powszechnie akceptowanych w relacjach pomiędzy przedsiębiorcami, lecz również do norm zachowania przyjętych ogólnie w społeczeństwie. Stanowisko takie zajął Sąd Apelacyjny w Gdańsku, który skonstatował, że „pojęcie dobrych obyczajów użyte w treści art. 249 k.s.h. odnosi się nie tylko do uczciwości kupieckiej skierowanej na zewnątrz funkcjonowania spółki (w stosunku do innych uczestników obrotu gospodarczego), lecz także przede wszystkim do stosunków wewnętrznych w spółce, w tym relacji pomiędzy wspólnikami”²⁸. Idąc dalej, dobre obyczaje w rozumieniu art. 249 k.s.h. opierają się na takim sposobie postępowania, który zgodny jest z regułami uczciwego obrotu i obowiązującymi w nim powszechnie akceptowanymi zwyczajami uwzględniającymi

²⁵ Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 374/22, Legalis; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 10 marca 2020 r., I AGa 98/19, niepubl.; wyrok SA w Katowicach z dnia 10 sierpnia 2020 r., V AGa 39/20, Legalis; wyroki SN: z dnia 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36; z dnia 24 czerwca 2009 r., I CSK 510/08, Legalis; z dnia 19 września 2007 r., II CSK 165/07, Legalis; z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104; z dnia 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31; z dnia 10 marca 2005 r., II CK 477/04, „Wokanda” 2005, nr 7–8, s. 15; wyrok SA w Poznaniu z dnia 23 lutego 2010 r., I ACa 86/10, Legalis; por. A. Lesiak, [w:] Z. Koźma, M. Ożóg (red.), *op. cit.*, s. 498.

²⁶ J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] P. Pinior, J.A. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 249, nb 6.

²⁷ Wyrok SN z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 230/16, Legalis.

²⁸ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 29 maja 2014 r., I ACa 135/14, Legalis.

rodzaj obrotu i jego charakter, zaś ich treść ma na celu zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania obrotu wolnego od patologii²⁹. Odwrotnie rzecz ujmując, zachowania zgodne z dobrymi obyczajami to takie zachowania, które uwzględniają interesy spółki i jej wspólników (czy szerzej – podmiotów z nią związanych), a opierają się na pozytywnym wpływie na funkcjonowanie i rozwój spółki mimo różnorodnych interesów osób ze spółką związanych³⁰. Podobnie zauważył Sąd Apelacyjny w Poznaniu, twierdząc, że „pojęcie dobrych obyczajów jest klauzulą generalną o charakterze ocennym” oraz że „przez pojęcie dobrych obyczajów należy rozumieć takie zachowania, które wpływają pozytywnie na funkcjonowanie spółki oraz otoczenie gospodarcze i są związane z postrzeganiem uczciwości kupieckiej przy prowadzeniu działalności gospodarczej”³¹. Kończąc tę część wyводу, należy w mojej ocenie podzielić dominujący w orzecznictwie pogląd, że sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami nie prowadzi do jej nieważności zgodnie z art. 58 § 2 k.c., który przewiduje nieważność czynności prawnej sprzecznej z zasadami współżycia społecznego³². Przepis art. 249 § 1 k.s.h. stanowi w mojej ocenie *lex specialis* względem art. 58 § 2 k.c., w związku z czym interpretować go należy w oderwaniu od sankcji nieważności dla czynności sprzecznych z zasadami współżycia społecznego. Przy jego interpretacji uwzględnić należy bowiem zwłaszcza specyfikę regulacji prawa spółek w polskim porządku prawnym. W przeciwnym razie uznać należałoby przepis art. 249 § 1 k.s.h. za bezprzedmiotowy w zakresie, w jakim jest sprzeczny z dobrymi obyczajami, oraz za przesłankę uchylenia uchwały, podczas gdy byłaby ona nieważna *ex lege* na mocy art. 58 § 2 k.c.

Rozpatrując drugą stronę koniunkcji występującej w przepisie art. 249 k.s.h., przybliżyć należy, na czym polegają występujące tam przesłanki uchylenia uchwały zgromadzenia wspólników sp. z o.o. Pierwszą z nich jest godzenie uchwały w interes spółki. Ponownie brak jest w k.s.h. definicji legalnego interesu spółki czy godzenia w ten interes. Interes spółki stanowi wypadkową interesów wspólników spółki, będących w sensie gospodarczym jej „właścicielami”. Oczywiście nie należy utożsamiać interesu spółki z interesem wspólnika większościowego, który z uwagi na większą inwestycję w spółkę ma w niej szerszą władzę. Przeciwnie – interes spółki stanowi swego rodzaju kompromis pomiędzy interesami wspólników mniejszości-

²⁹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 listopada 2012 r., I ACa 1036/12, Legalis.

³⁰ Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 listopada 2006 r., I ACa 1373/06, OSAKat 2007, nr 2, poz. 8.

³¹ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2014 r., I ACa 91/14, Legalis.

³² Zob. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, Legalis; wyrok SN z dnia 24 listopada 2004 r., II CK 210/04, Biul. SN 2005, nr 3, s. 13.

wych i większościowych, które niejednokrotnie bywają sprzeczne ze sobą³³. Tym samym godząca w interes spółki będzie przykładowo taka uchwała zgromadzenia wspólników, w efekcie której dojdzie do uszczuplenia majątku spółki lub ograniczenia jej zysku, uderzenia w dobre imię jej organów lub zagrożenia jej bytowi³⁴.

Drugą z nich jest natomiast cel uchwały, jakim jest pokrzywdzenie wspólnika. Skoro ustawodawca nie wprowadził tutaj bardziej szczegółowego rozróżnienia interesów, przyjąć należy, że chodzi zarówno o interesy majątkowe wspólnika, jak i jego interesy niemajątkowe. Brzmienie przepisu art. 249 k.s.h. „nie może być wykładane tylko z punktu widzenia interesów majątkowych tego wspólnika, którego treść uchwały ma dotyczyć. Wykładnia ta musi – biorąc pod rozwagę wszystkie istotne okoliczności konkretnego wypadku – uwzględniać generalną pozycję wspólnika w ramach podmiotu korporacyjnego, którego status ekonomiczny jest tylko jednym z wyznaczników”³⁵, a pokrzywdzenie wspólnika polega nie tylko na spowodowaniu szkody w jego majątku, ale także na tym, że „w wyniku podjętej uchwały jego pozycja w spółce zmniejsza się, co może wiązać się z pogorszeniem jego sytuacji udziałowej bądź osobistej”³⁶. Odnosząc się więc do interesu wspólnika, brać należy pod uwagę m.in. sposób powstania spółki, charakter więzi prawnych łączących wspólnika ze spółką, konieczność zagwarantowania wspólnikom wpływu na funkcjonowanie spółki i ukształtowanie personalne jej organów³⁷. Istotne jest, że sformułowanie „podjęta w celu pokrzywdzenia wspólnika” wskazuje na winę umyślną, w związku z czym uchwała godzi w interesy wspólnika wyłącznie wtedy, gdy jest podjęta z realnym (bezpośrednim) zamiarem pokrzywdzenia wspólnika³⁸. Uchwała może być uznana za krzywdzącą zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia istniał w czasie podejmowania uchwały, jak i wtedy, gdy treść uchwały spowodowała, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia wspólnika³⁹. Niemniej jednak wykazanie wystąpienia tej przesłanki jest niejednokrotnie trudne. Cel, jakim jest

³³ Por. wyrok TK z dnia 21 czerwca 2005 r., P 25/02, OTK-A 2005, nr 6, poz. 65; wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 677/00, Legalis; z dnia 16 października 2008 r., III CSK 100/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 30; uchwała SN z dnia 22 października 2009 r., III CZP 63/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 55; SN w wyroku z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 63.

³⁴ M. Chomiuk, [w:] Z. Jara (red.), *op. cit.*, art. 249, nb 19.

³⁵ Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 listopada 2012 r., I ACa 1036/12, Legalis.

³⁶ Wyrok SN z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09, Legalis.

³⁷ Wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., III CK 459/02, Legalis.

³⁸ Wyrok SN z dnia 20 czerwca 2001 r., I CKN 1137/98, OSNC 2002, nr 3, poz. 31; wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33.

³⁹ Tak na gruncie analogicznych regulacji w zakresie spółki akcyjnej wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, OSNC 2004, nr 12, poz. 204; SN w wyroku z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, Legalis oraz w postanowieniu z dnia 11 stycznia 2023 r., I CSK 711/22, Legalis.

pokrzywdzenie wspólnika, nie wynika przecież wprost z przyjmowanych uchwał, zwłaszcza że pokrzywdzenie wspólnika odnosić się może (i niejednokrotnie będzie) do sfery pozamajątkowej jego funkcjonowania w spółce jako organizacji, a więc do jego praw i obowiązków korporacyjnych. Na tym polu szczególnie często pojawiają się spory korporacyjne opierające się na pokrzywdzeniu wspólnika mniejszościowego przez wspólnika/ów większościowego/ych. Przykładem może być sytuacja, gdy wspólnikowi mniejszościowemu odbierane są uprawnienia korporacyjne (np. prawo wyznaczenia części członków zarządu) przez większościowego wspólnika, który posiada wystarczającą liczbę głosów na zgromadzeniu wspólników, by przeforsować uchwałę odpowiedniej treści. Innym przykładem będzie podejmowanie przez wspólnika większościowego uchwał pozbawiających wspólnika mniejszościowego korzyści materialnych, tj. prawa do dywidendy przez zatrzymywanie zysku spółki i nieprzeznaczanie go do podziału pomiędzy wszystkich wspólników uprawnionych do dywidendy, przy jednoczesnym przeznaczaniu go na wypłatę premii z zysku członkom zarządu – wspólnikom większościowym. W efekcie wspólnicy większościowi otrzymują faktycznie udział w zysku spółki⁴⁰. Pozostając na gruncie odsuwania wspólnika mniejszościowego od udziału w wypracowanym przez spółkę zysku, „uchwała zgromadzenia wspólników przeznaczająca cały zysk roczny na kapitał zakładowy może być kwalifikowana jako krzywdząca wspólnika w relacji do spółki, jeśli powoduje długotrwałe wyłączenie zysku z podziału, kiedy kapitał zapasowy i kapitał rezerwowy są już bardzo znaczne, a brak oznak dekonstrukcji w branży, który usprawiedliwiałby dalsze kumulowanie środków w spółce”⁴¹.

Prawo do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały wspólników przysługuje: 1) zarządowi, radzie nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz poszczególnym ich członkom; 2) wspólnikowi, który głosował przeciwko uchwale, a po jej powzięciu zażądał zaprotokołowania sprzeciwu; 3) wspólnikowi bezzasadnie niedopuszczonemu do udziału w zgromadzeniu wspólników; 4) wspólnikowi, który nie był obecny na zgromadzeniu, jedynie w przypadku wadliwego zwołania zgromadzenia wspólników lub też powzięcia uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad; 5) w przypadku pisemnego głosowania, wspólnikowi, którego pominięto przy głosowaniu lub który nie zgodził się na głosowanie pisemne albo też który głosował przeciwko uchwale i po otrzymaniu wiadomości o uchwale w terminie dwóch tygodni zgłosił

⁴⁰ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 20 maja 2015 r., I ACa 27/15, Legalis; wyrok SA w Katowicach z dnia 26 marca 2009 r., V ACa 49/09, OSA 2010, nr 7, poz. 19.

⁴¹ Wyrok SN z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 522/08, Legalis; podobnie wyrok SN z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09, Legalis; wyrok SN z dnia 21 maja 2010 r., II CSK 564/09, Legalis.

sprzeciw (art. 250 k.s.h.). Powództwo winno być wniesione w terminie miesiąca od dnia otrzymania wiadomości o uchwale, nie później jednak niż w terminie sześciu miesięcy od dnia powzięcia uchwały (art. 251 k.s.h.).

6. Możliwość stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników

Inną możliwością wzruszenia przyjętej przez zgromadzenie wspólników uchwały jest wystąpienie z powództwem o stwierdzenie jej nieważności. Osoby legitymowane na podstawie art. 250 k.s.h. do wystąpienia z powództwem o uchylenie uchwały mogą także wytoczyć powództwo przeciwko spółce o stwierdzenie jej nieważności, jeśli uchwała ta jest sprzeczna z ustawą (art. 252 k.s.h.). Podobnie jednak jak w przypadku powództwa o uchylenie uchwały samo jego wniesienie nie eliminuje skarżonej uchwały z obrotu ani nie wstrzymuje postępowania rejestrowego, choć sąd rejestrowy może zawiesić postępowanie po przeprowadzeniu posiedzenia jawnego.

Stwierdzenie nieważności dotyczyć może jednak jedynie tych uchwał, które są sprzeczne z ustawą. Pojęcie ustawy należy jednak rozumieć szerzej, aniżeli wynikałoby to z literalnego brzmienia przepisu. Chodzić tu będzie o wszelkie przepisy prawa powszechnie obowiązującego, a więc o akty prawne, o których mowa w art. 87 Konstytucji RP⁴². Wśród aktów tych nie znajduje się oczywiście umowa spółki, toteż sprzeczność z nią skarżonej uchwały nie stanowi przesłanki do stwierdzenia jej nieważności⁴³. Zgodność uchwały z aktem prawa powszechnie obowiązującego oceniać należy według stanu obowiązującego w chwili jej podjęcia⁴⁴.

Naruszenie aktu prawa powszechnie obowiązującego przez uchwałę może mieć charakter materialny lub formalny. Innymi słowy wadliwość może odnosić się zarówno do treści uchwały, jak i sposobu jej przyjęcia⁴⁵. Przykładem naruszenia o charakterze formalnym może być podjęcie uchwał przez wadliwie zwołane zgromadzenie wspólników – wówczas stwierdzenie nieważności nie będzie obejmować zgromadzenia wspólników, lecz przyjęte na nim uchwały⁴⁶. Istotne są także

⁴² J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, *System...*, s. 1329; por. A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 53–54.

⁴³ Wyrok SN z dnia 27 lutego 2003 r., IV CKN 1811/00, Legalis.

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 260/09, Biul. SN 2010, nr 4.

⁴⁵ Wyrok SN z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 176/13, Legalis. Uchybieniem formalnym może być przykładowo zwołanie zgromadzenia wspólników przez osoby wadliwie powołane do zarządu danej spółki – tak wyrok SN z dnia 28 września 2011 r., I CSK 710/10, Biul. SN 2011, nr 12, s. 10.

⁴⁶ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 29 stycznia 2009 r., I ACa 619/08, OSAB 2009, nr 1, s. 21.

inne aspekty związane z przyjęciem uchwały, np. termin, w jakim uchwała ma być podjęta dla wywołania określonych w niej skutków prawnych⁴⁷. Niemniej jednak, zgodnie z dominującą linią orzecniczą, uchybienia formalne mogą stanowić przesłankę stwierdzenia nieważności uchwały pod warunkiem, że uchybienie to miało wpływ na jej treść⁴⁸. Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego istnieją uchybienia formalne, których doniosłość uzasadnia uznanie, że w okolicznościach każdego przypadku mogły one mieć istotny wpływ na treść uchwał. Koronnym przykładem będzie przyjęcie uchwały z naruszeniem art. 240 k.s.h., tj. odbycia się zgromadzenia wspólników bez formalnego zwołania. Uchybieniem formalnym będzie przyjęcie uchwały przez takie zgromadzenie mimo nieobecności jednego ze wspólników lub braku zgody co do umieszczenia określonych pozycji w porządku obrad zgromadzenia⁴⁹.

7. Ustalenie nieistnienia uchwały – problematyka uchwał nieistniejących

W doktrynie i orzecnictwie szeroko dyskutowany jest problem tzw. uchwał nieistniejących oraz możliwości zastosowania powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników, a więc art. 189 k.p.c.⁵⁰, jako narzędzia ochrony interesów spółki i wspólników. Choć art. 252 § 1 zdanie drugie k.s.h. *expressis verbis* wyłącza zastosowanie art. 189 k.p.c., to przekonujące zdają się być argumenty doktryny przemawiające za tym, że mimo to powództwo z art. 189 k.p.c. jest w określonym zakresie dopuszczalne, a wyłączenie zawarte w art. 252 § 1 k.s.h. jest jedynie częściowe⁵¹.

⁴⁷ Wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2019 r., II CSK 197/18, Legalis.

⁴⁸ Wyrok SN z dnia 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36; wyrok SN z dnia 24 czerwca 2009 r., I CSK 510/08, Legalis; wyrok SN z dnia 19 września 2007 r., II CSK 165/07, Legalis; wyrok SN z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104; wyrok SA w Poznaniu z dnia 23 lutego 2010 r., I ACa 86/10, Legalis.

⁴⁹ Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 362/08, Legalis; wyrok SN z dnia 4 grudnia 2009 r., III CSK 85/09, MoP 2010, nr 24, s. 1355.

⁵⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.), dalej jako k.p.c.

⁵¹ K. Kruczałak, *Prawo handlowe*, Warszawa 1996, s. 682; W. Popiołek, [w:] W. Pyziół (red.), *op. cit.*, art. 252, pkt 8; W. Popiołek, [w:] Strzępka, *op. cit.*, art. 425, nb 10; M. Rodzyńkiewicz, *op. cit.*, art. 252 pkt 3; A. Gierat, *Zaskarżanie uchwał walnych zgromadzeń spółek kapitałowych w przepisach kodeksu spółek handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 11–12, s. 141–142; T. Szczurowski, *Nieistniejące uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 6, s. 303; M.S. Tofel, *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4, s. 69; A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2012, s. 457; P. Ochmann, *Uchwały nieistniejące wobec sankcji nieważności wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2018, rozdz. VI.

Odnosić się to będzie do takich aktów pozornych („nie-uchwał”), które traktowane są przez podmioty, które je przyjęły, jako uchwały zgromadzenia wspólników, a których przyjęcie obarczone jest rażącymi naruszeniami prawa. Takie uchwały mogą stać się przedmiotem powództwa z art. 189 k.p.c.⁵² Wśród potencjalnych przesłanek do ustalenia nieistnienia uchwały wskazuje się przykładowo: 1) gdy uchwała została powzięta przez osoby niebędące w rzeczywistości wspólnikami, 2) gdy w ogóle nie doszło do zwołania zgromadzenia wspólników, 3) gdy brak było niezbędnego do jej podjęcia kworum oraz 4) gdy uchwała nie uzyskała wymaganej większości głosów⁵³. Oznacza to, że różnica między uchwałą nieistniejącą a uchwałą sprzeczną z prawem sprowadza się do drastycznego stopnia natężenia wadliwości, który uzasadnia uznanie takiej uchwały za nieistniejącą, a więc za niewywołującą żadnych skutków prawnych od momentu jej przyjęcia⁵⁴.

W mojej ocenie podzielić należy prezentowany powyżej pogląd o istnieniu konstrukcji uchwał nieistniejących i możliwości wytoczenia powództwa o ustalenie ich nieistnienia. Odkładając bowiem rozważania teoretyczne na bok, w praktyce mogłaby mieć miejsce sytuacja, w której dojdzie do drastycznego, krańcowego naruszenia prawa w postaci chociażby podjęcia uchwały przez osoby niebędące wspólnikami spółki, do której uchwała się odnosi. W takiej sytuacji konieczne jest traktowanie tej uchwały jako „nie-aktu”, pewnej konstrukcji pozornej, bezprzedmiotowej celem ochrony interesów spółki i prawdziwych wspólników. W przeciwnym razie spółka i wspólnicy musieliby uwikłać się w często długotrwały proces stwierdzania ich nieważności prawomocnym orzeczeniem właściwego sądu. Zakładając przy tym wniesienie środka odwoławczego od jeszcze nieprawomocnego orzeczenia sądu pierwszej instancji, może okazać się, że taka uchwała funkcjonowałaby w obrocie przez długi czas, aż finalnie stwierdzono by prawomocnie jej nieważność. Zaakceptowanie poglądu o funkcjonowaniu uchwał nieistniejących pozwałoby na niezakończony istnienie spółki i realizowanie jej interesów, a pozorny akt uznawany byłby *ab initio* za nieistniejący, a więc niewywołujący jakichkolwiek skutków prawnych, zaś orzeczenie sądu byłoby jedynie deklaratoryjne.

⁵² Wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31.

⁵³ Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, Legalis. Uchwała może być także uznana za nieistniejącą, gdy wyniki głosowania zostały sfałszowane, zaprotokołowano uchwałę bez głosowania lub powzięto uchwałę w sprawie nieumieszczonej w porządku obrad, a także gdy zastosowano przymus fizyczny wobec wspólników, gdy uchwałę podjęto nie na serio albo też treść uchwały jest niezrozumiała i nie można ustalić jej sensu w drodze wykładni (tak wyrok SN z dnia 28 listopada 2019 r., III CSK 307/17, Legalis; wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, Legalis).

⁵⁴ Postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CSK 694/15, „Monitor Prawniczy” – dodatek 2019, nr 19, s. 25.

Istotny dla doktryny prawa handlowego jest również pogląd wyrażony przez Andrzeja Kidybę, który twierdzi, że „konstrukcja uchwały nieistniejącej nie może być wykorzystana przez podmioty określone w art. 250 k.s.h., jeśli nastąpiło rażące naruszenie norm ustawowych czy statutowych określających tryb podejmowania uchwał, a ochrona przysługująca tym podmiotom mogła być zrealizowana w trybie art. 251 i 252 k.s.h.; w takiej sytuacji wyłączona jest możliwość zaskarżenia uchwały w trybie art. 189 k.p.c. z powołaniem się na istnienie interesu prawnego w jej zaskarżeniu”⁵⁵. Podobny pogląd wyraziły także sądy apelacyjne w Białymstoku⁵⁶ oraz w Szczecinie. Ten drugi podkreślił, że „uprawnienie do wytoczenia powództwa opartego na podstawie art. 189 k.p.c. nie może przysługiwać w zakresie tych uchwał, co do których przepisy kodeksu spółek handlowych w sposób autonomiczny i komplementarny określają sposób ich zaskarżania”⁵⁷.

Poglądu tego jednak nie sposób podzielić. Wynika on – jak się wydaje – z niedokonanego rozdziału uchwał nieistniejących od tych, które sprzeczne są z przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Te pierwsze nie są bowiem wcale uchwałami, toteż nie ma usprawiedliwienia dla stosowania względem nich przepisów art. 252 k.s.h. Tym bardziej nie sposób przyznać, że podmioty wymienione w art. 250 k.s.h. nie mogą posłużyć się instytucją powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały znanej prawu procesowemu. Nie należy więc utożsamiać uchwały nieistniejącej z uchwałą, która wprawdzie jest sprzeczna z ustawą, lecz która istnieje i podlega weryfikacji sądowej pod kątem jej ważności. Uchwała nieistniejąca nigdy nie istniała, zatem ograniczenie, o którym mowa w art. 252 § 1 k.s.h. nie dotyczy takiej „uchwały”⁵⁸.

8. Wady oświadczenia woli wspólnika głosującego za uchwałą

„Uchwała jest podjęta dopiero, gdy w głosowaniu wezmą udział w odpowiedniej liczbie osoby uprawnione i przez oddanie głosu wyrażą swoją wolę za treścią uchwały lub przeciwko niej. [...] Z tego wynika, że głosy uprawnionych stanowią ich oświadczenia woli, ma więc zastosowanie art. 60 k.c. odnośnie do pojęcia oświadczenia woli, a także art. 61 § 1 k.c. co do możliwości odwołania złożonego

⁵⁵ A. Kidyba, [w:] M. Dumkiewicz, A. Kidyba (red.), *op. cit.*, art. 252.

⁵⁶ Tak SA w Białymstoku w wyroku z dnia 23 sierpnia 2013 r., I ACa 855/12, LEX nr 1369224.

⁵⁷ SA w Szczecinie w wyroku z dnia 20 stycznia 2016 r., I ACa 1042/15, LEX nr 2041894.

⁵⁸ Podobnie wypowiedział się SN w postanowieniu z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CSK 694/15, LEX nr 2118455.

już oświadczenia woli”⁵⁹. Z praktycznego punktu widzenia podjęcie uchwały przez zgromadzenie wspólników spółki z o.o. jest w zasadzie złożeniem określonej liczby i określonej treści oświadczeń woli przez określoną liczbę podmiotów w stosunku do ogólnej liczby uprawnionych do głosowania. Przejść należy więc na grunt prawa cywilnego, które z kolei reguluje wady oświadczeń woli i możliwość uchylenia się od skutków wadliwie złożonego oświadczenia woli⁶⁰.

Szczególnie istotne wady oświadczeń woli, do jakich zaliczyć można stan wyłączający świadome albo swobodne podjęcie decyzji (art. 82 k.c.) oraz pozorność (art. 83 § 1 k.c.), sprawiają, że złożone oświadczenie woli, które jest taką wadą obciążone, jest *ex lege* nieważne. Skoro zaś nieważne jest oświadczenie woli, to i cała czynność prawna staje się nieważna⁶¹. W mojej ocenie, nie przesądzając w tym miejscu o kwalifikacji prawnej uchwał zgromadzenia wspólników, uznać należy, że wada oświadczenia woli wywołująca jego nieważność pociąga za sobą także nieważność całej uchwały. Dyskusyjne pozostaje w tym miejscu ustalenie, czy usunięcie takiej uchwały z obrotu prawnego powinno nastąpić na mocy powództwa z art. 252 k.s.h., czy być może uchwała taka jest nieistniejąca *ab initio* i powinna zostać ustalona jako taka powództwem z art. 189 k.p.c. W mojej ocenie wadliwość uchwały w takiej sytuacji jest na tyle doniosła, że nie sposób oczekiwać utrzymania tejże uchwały w obrocie do czasu rozstrzygnięcia sądu na zasadzie art. 252 k.s.h., lecz uchwała taka winna być uznawana za nieistniejącą, a powództwo o ustalenie jej nieistnienia na mocy art. 189 k.p.c. powinno być stosownym środkiem ochrony wspólnika. Pogląd ten poparty jest orzecznictwem Sądu Najwyższego, który twierdzi, że „do kwalifikacji uchwały jako nieistniejącej dochodzi, gdy zastosowano przymus fizyczny wobec wspólników” czy też „uchwała została powzięta dla pozoru”⁶².

W przypadku natomiast wad oświadczeń woli, które nie pociągają za sobą nieważności oświadczenia, tj. błędu lub groźby, składający oświadczenie może uchylić się od jego skutków (art. 88 k.c. w zw. z art. 84 i 87 k.c.). „Wadliwość ta oznacza, że dotknięta nią czynność prawna jest ważna (wywołuje właściwe dla niej skutki prawne), ale jej skutki ustają z mocą wsteczną (*ex tunc*), jeżeli uprawniony złoży

⁵⁹ Wyrok SN z dnia 6 września 2018 r., V CSK 475/17, LEX nr 2555757.

⁶⁰ Jak wskazał SN w postanowieniu z dnia 2 lutego 2017 r., I CSK 92/16, OSNC-ZD 2017, nr 4, poz. 63, wspólnik również może skutecznie powoływać się na wprowadzenie go w błąd, podstęp i inne okoliczności wyłączające skutki prawne oświadczenia woli.

⁶¹ Tak na gruncie art. 82 k.c. R. Strugała, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2023, art. 82, nb 1, który twierdzi, że „oświadczenie woli złożone w stanie braku świadomości lub swobody jest nieważne, nieważna jest więc także czynność prawna, na której dokonanie składało się to oświadczenie woli”.

⁶² Wyrok SN z dnia 20 września 2022 r., II CSKP 840/22, LEX nr 3488042.

oświadczenie woli, o którym mowa w komentowanym przepisie”⁶³. Uchwała podjęta w wyniku głosowania nad nią osoby, która następnie uchyliła się od skutków wadliwego oświadczenia woli, zostaje wzruszona z mocą wsteczną (*ex tunc*)⁶⁴.

9. Podsumowanie

Uchwały zgromadzenia wspólników są szczególnym rodzajem czynności, których kwalifikacja prawna jest trudna i bywa odmienna w zależności od treści uchwały i okoliczności faktycznych towarzyszących jej przyjęciu. Jak widać, w doktrynie i orzecznictwie funkcjonuje wiele poglądów na ten temat, a dyskusja zdaje się być ciągle otwarta.

Zaangażowanie interesów (majątkowych i niemajątkowych) wspólników w funkcjonowanie i realizację celów spółki z o.o. niewątpliwie tworzy pole do występowania licznych patologii w dążeniu do maksymalizacji partykularnych interesów poszczególnych wspólników (niejednokrotnie większościowych). W celu ochrony interesów spółki i wspólników ustawodawca przewidział szereg możliwości działania, co stanowi w mojej ocenie odpowiednie zabezpieczenie wspólników i spółki przed takimi patologiami. Wbrew pozorom nie znajdziemy ich wyłącznie w regulacjach prawa spółek, ale także w innych aktach prawnych składających się na prawo prywatne.

Niemniej jednak nierozstrzygnięte jednoznacznie pozostają liczne aspekty przenikania się tych narzędzi ochronnych, a efekty wykładni językowej, celowościowej, funkcjonalnej, systemowej i pozasystemowej często stoją względem siebie w sprzeczności. Pomimo wielu trudów w zrozumieniu obowiązujących przepisów przyjąć można, że ani wspólnicy, ani spółki z o.o. nie pozostają bezsilni wobec dotykających ich problemów i nieuczciwości ze strony różnych podmiotów, a metody ochrony są na tyle szerokie, że trudno jest znaleźć patologiczny stan faktyczny, którego naprawienie nie byłoby możliwe przy wykorzystaniu któregośkolwiek z dostępnych, opisanych w niniejszym artykule środków.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.).

⁶³ R. Strugała, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *op. cit.*, art. 88, nb 1.

⁶⁴ Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2014 r., III CSK 93/13, Legalis; wyrok SA w Poznaniu z dnia 20 listopada 2013 r., I ACa 948/13, Legalis; S. Rudnicki, R. Trzaskowski, [w:] W. Gudowski, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2014, Ks. I, art. 88, nb 1, s. 702.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 18 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Wyrok TK z dnia 21 czerwca 2005 r., P 25/02, OTK-A 2005, nr 6, poz. 65

Wyrok TK z dnia 2 czerwca 2009 r., SK 31/08, Dz. U. z 2009 r. Nr 91, poz. 752.

Postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CSK 694/15, „Monitor Prawniczy” – dodatek 2019, nr 19, s. 25.

Postanowienie SN z dnia 2 lutego 2017 r., I CSK 92/16, OSNC-ZD 2017, nr 4, poz. 63.

Uchwała SN z dnia 22 października 2009 r., III CZP 63/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 55

Uchwała SN z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12, Legalis.

Wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33.

Wyrok SN z dnia 20 czerwca 2001 r., I CKN 1137/98, OSNC 2002, nr 3, poz. 31.

Wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 677/00, Legalis.

Wyrok SN z dnia 27 lutego 2003 r., IV CKN 1811/00, Legalis.

Wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2004 r., IV CK 686/04, Legalis.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, OSNC 2004, nr 12, poz. 204.

Wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., III CK 459/02, Legalis.

Wyrok SN z dnia 24 listopada 2004 r., II CK 210/04, Biul. SN 2005, nr 3, s. 13.

Wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31.

Wyrok SN z dnia 10 marca 2005 r., II CK 477/04, „Wokanda” 2005, nr 7–8, s. 15.

Wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2006 r., V CSK 191/05, Legalis.

Wyrok SN z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104.

Wyrok SN z dnia 19 września 2007 r., II CSK 165/07, Legalis.

Wyrok SN z dnia 16 października 2008 r., III CSK 100/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 30.

Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, Legalis.

Wyrok SN z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 522/08, Legalis.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 362/08, Legalis.

Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2009 r., I CSK 510/08, Legalis.

Wyrok SN z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09, Legalis.

Wyrok SN z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 63.

Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2009 r., III CSK 85/09, MoP 2010, nr 24, s. 1355.

Wyrok SN z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 260/09, Biul. SN 2010, nr 4.

Wyrok SN z dnia 21 maja 2010 r., II CSK 564/09, Legalis.

Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK 290/09, Legalis.

Wyrok SN z dnia 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36.

Wyrok SN z dnia 28 września 2011 r., I CSK 710/10, Biul. SN 2011, nr 12, s. 10.

Wyrok SN z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, Legalis.

Wyrok SN z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 176/13, Legalis.

Wyrok SN z dnia 28 marca 2014 r., III CSK 150/13, Legalis.

Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2014 r., III CSK 93/13, Legalis.
Wyrok SN z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV CSK 417/14, Legalis.
Wyrok SN z dnia 3 czerwca 2015 r., V CSK 592/14, Legalis.
Wyrok SN z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 230/16, Legalis.
Wyrok SN z dnia 6 września 2018 r., V CSK 475/17, LEX nr 2555757.
Wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2019 r., II CSK 197/18, Legalis.
Wyrok SN z dnia 28 listopada 2019 r., III CSK 307/17, Legalis.
Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 374/22, Legalis.
Wyrok SN z dnia 20 września 2022 r., II CSKP 840/22, LEX nr 3488042.
Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 listopada 2006 r., I ACa 1373/06, OSAKat 2007, nr 2, poz. 8.
Wyrok SA w Białymstoku z dnia 29 stycznia 2009 r., I ACa 619/08, OSAB 2009, nr 1, s. 21.
Wyrok SA w Katowicach z dnia 26 marca 2009 r., V ACa 49/09, OSA 2010, nr 7, poz. 19.
Wyrok SA w Katowicach z dnia 5 listopada 2009 r., V ACa 352/09, OSA 2011, nr 2, poz. 3.
Wyrok SA w Poznaniu z dnia 23 lutego 2010 r., I ACa 86/10, Legalis.
Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 stycznia 2013 r., VI ACa 994/12, Legalis.
Wyrok SA w Szczecinie z dnia 14 sierpnia 2013 r., I ACa 358/13, OSASz 2014, nr 1, poz. 41.
Wyrok SA w Białymstoku z dnia 23 sierpnia 2013 r., I ACa 855/12, LEX nr 1369224.
Wyrok SA w Poznaniu z dnia 20 listopada 2013 r., I ACa 948/13, Legalis.
Wyrok SA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2014 r., I ACa 91/14, Legalis.
Wyrok SA w Gdańsku z dnia 29 maja 2014 r., I ACa 135/14, Legalis.
Wyrok SA w Gdańsku z dnia 20 maja 2015 r., I ACa 27/15, Legalis.
Wyrok SA w Szczecinie z dnia 20 stycznia 2016 r., I ACa 1042/15, LEX nr 2041894.
Wyrok SA w Krakowie z dnia 31 maja 2016 r., I ACa 49/16, Legalis.
Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 10 marca 2020 r., I AGa 98/19, niepubl.
Wyrok SA w Katowicach z dnia 10 sierpnia 2020 r., V AGa 39/20, Legalis.

Literatura

Dumkiewicz M., Kidyba A. (red.), *Komentarz aktualizowany do art. 1–300 Kodeksu spółek handlowych*, Warszawa 2024.
Gierat A., *Zaskarżanie uchwał walnych zgromadzeń spółek kapitałowych w przepisach kodeksu spółek handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 11–12.
Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2023.
Grzesiok P., *Zaskarżanie uchwał w kodeksie spółek handlowych na tle rozwiązań kodeksu handlowego (cz. I)*, Warszawa 2002.
Gudowski W., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2014.
Jara Z. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2024.
Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011.
Koch A., *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011.
Kopaczynska-Pieczniak K., [w:] Kidyba A. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2018.

- Koźma Z., Ożóg M. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2010.
- Kruczałak K., *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1996.
- Mazur M., *Cel pokrzywdzenia wspólnika (akcjonariusza) jako przesłanka podważania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Rejent” 2009, nr 12.
- Ochmann P., *Uchwały nieistniejące wobec sankcji nieważności wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2018.
- Pabis R., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2006.
- Piniór P., Strzępka J.A. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Potrzeszcz R., Siemiątkowski T. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2001.
- Pyzioł W. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1994.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Sołtysiński S. et al., *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1996.
- Sołtysiński S. et al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2. Warszawa 2005.
- Sołtysiński S., [w:] S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B. *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- Szczurowski T., *Nieistniejące uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 6.
- Tofel M.S., *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4.
- Wajda D., *Sprzeczność uchwały wspólników spółki z o.o. jako samodzielna przesłanka powództwa o uchylenie uchwały*, „Glosa” 2017, nr 1.
- Zbiegień-Turzańska A., *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2018.